בידוע שלפני שחיטה לא נמצא עליה קורט דם בידוע שלאחר שחיטה *הגליד פי המכה בידוע ששלשה ימים קודם שחיטה לא הגליד פי המכה המוציא מחבירו עליו הראיה ומאי שנא מכל נקובי דעלמא דאע"ג דליכא דם טריף מר התם ליכא מידי למיסרך הכא כיון דאיכא מחט אי איתא דקודם שחיטה הוא מיסרך הוה סריך א"ל רב ספרא לאביי חזי מר האי צורבא מרבנן דאתא ממערבא ואמר רב עוירא שמני ואמר מעשה ובא לפני רבי מחט שנמצאת בעובי בית הכוסות מצד אחד וטרפה שלח ליה לא אתא לגביה אזל הוא לגביה הוה קאי אאיגרא אמר ניחות מר וניתי לא נחית סליק הוא לגביה א"ל אימא לי גופא דעובדא היכי הוה אמר ליה מפטיר כנסיות אנא לעילא מרבי רבה והוה רב הונא ציפוראה ורבי יוסי מדאה יושבין לפניו ובאת לפני רבי מחט שנמצאת בעובי בית הכוסות מצד אחד והפכה רבי ומצא עליה קורט דם וטרפה ואמר אם אין שם מכה קורט דם מנין אמר ליה טרח [א]טרייה לההוא גברא מתניתין היא המסס ובית הכוסות שניקבו לחוץ: נפלה מן הגג: אמר רב הונא [ב]הניח בהמה למעלה ובא ומצאה למטה אין חוששין משום ריסוקי אברים ההוא גדיא דהו"ל לרבינא דחזא חושלא באיפומא דגר נפל מאיגרא לארעא אתיא לקמיה דרב אשי א"ל הא דאמר רב הונא הניח בהמה למעלה ובא ומצאה למטה אין חוששין משום ריסוקי אברים משום דאית לה מידי למסרך והאי לית ליה מידי למסרך או דלמא משום דאמדה נפשה והאי נמי אמדה נפשה אמר ליה [ג]משום דאמדה נפשה והאי נמי אמדה נפשה ההיא אימרתא דהוה בי רב חביבא דהוו שדרן כרעיה בתרייתא אמר רב יימר האי [ד]שיגרונא נקטיה מתקיף לה רבינא ודלמא חוט השדרה איפסיק בדקוה אשכחוה כרבינא ואפ"ה [ה]הלכתא כרב יימר שגרונא שכיח חוט השדרה לא שכיח אמר רב הונא [ו]זכרים המנגחין זה את זה אין חוששין משום ריסוקי אברים אף ע"ג דמידוו וקיימי צימרא בעלמא הוא דנקט להו [ז]אי נפול לארעא ודאי חיישינן אמר רב [ח]מנשי [ט]הני דכרי דגנבי גנבי אין חוששין משום ריסוק אברים מאי טעמא כי שדו להו אמתנייהו שדו להו כי היכי דלירהטי קמייהו אהדרינהו ודאי חיישינן והני מילי דאהדרינהו מחמת יראה אבל מחמת תשובה תשובה מעלייתא הוא דעבדי אמר רב יהודה אמר רב [י]הכה על ראשה והלכה לה כלפי זנבה על זנבה והלכה לה כלפי ראשה כנגד כל השדרה כולה אין חוששין משום ריסוקי אברים ואי שלים חוטרא אפלגי דגבא חיישינן ואי אית בה קיטרי חיישינן ואי מחיי אפסקיה חיישינן אמר ר"נ [כ]בית הרחם אין בו משום ריסוקי אברים א"ל רבא לר"נ תניא דמסייע לך [ל]תינוק בן יום אחד

מטמא

בידוע שלפני שחיטה. וטרפה: הוגלד. קרוסט"א: בידוע שהוא ג' ימים קודם שחיטה. ואם לקחה[א] בתוך שלשה ימים הוי מקח טעות וצריך המוכר להחזיר לו מעותיו: לא הוגלד פי המכה. איכא לספוקי אי קודם מקח הוי אי לאחר מקח הוי ועל הטבח[ב] שהוא מוציא מידו דמסתמא כל כמה דלא יהיב זוזי לא יהבי ליה חיותא ועליו להביא ראיה שקודם מקח הוה דמספיקא לא מפקינן ממונא מחזקיה: למאי נפקא מיניה לא גרסינן: התם ליכא מידי למיסרך. כשנמצא נקב בלא מחט כשהדם יוצא הוא מתקנח בלחלוחית הבשר והולך לפי שאין לו היכן לידבק: מיסרך הוה סריך. הדם במחט: רב עוירא שמני. רב עוירא שמי: שלח ליה. אביי דליתי לגביה: מפטיר כנסיות אנא. מכנים ומוציא תלמידים ומאספם ומעמידם לילך מבית המדרש: לעילא מרבי רבה. מר' יהודה הנשיא: רב הונא צפוראה ור' יוסי מדאה: מחט שנמצאת בעובי בית הכוסות. מכפנים: מצד אחד. שלא היתה נראית מבחוץ: והפכה. לבית הכוסות לצד החיצון: ומצא. על המחט כנגד פיה מבחוץ קורט דם: אמר אם אין מכה. זו יוצאת לחוץ דם זה מנין כאן: טרח טריה לההוא גברא. כמה הטרחת לאותו האיש על עצמי היה אומר שהטריחו זה לבא אצלו. לישנא אחרינא טרח טרייה כמו דטרייה לרישיה דאמרן לעיל (דף מה:) כלומר בחנם טרחתי לבא שאין כאן דבר חדוש: למעלה. בגג: למטה. על הארץ: אין חוששין. הואיל ולא ראינוה שנפלה אין חוששין שמא נתרסקו אבריה להשהותה מעת לעת כדין נפולה ורסוקת אברים דאמרינן במתניתין (לקמן נו.) גבי עוף אם שהתה מעת לעת ושחטה כשרה ובקופצת מאליה לא חיישינן להכי: ההוא גדיא דהוה ליה לרבינא. בגג והוה ארובה בגג: חזא חושלא. שעורים קלופים: באיפומא. כנגד פי ארובה למטה בבית: דגר. קפץ: משום דאית לה מידי למסרך. שלא קפצה דרך ארובה אלא בצידי הגג מסרכת עצמה בכתלים וקופצת ומהניא לה סריכת הכתלים שמסרכת בידיה קצת: והאי לית ליה מידי למיסרך. שהארובה אינה סמוכה לכותל: דאמדה נפשה. אם גבוה לה יותר מדאי אינה קופצת: דהוו שדרן כרעיה בתרייתא. רגליה האחרונים היו נגררין אחריה: שיגרונא. קרנפ"א: הלכתא כרב יימר. דלא מיזדקקינן למיבדק שאר בהמות [ג]דשדרן כרעייהו: זכרים. אילים: דמדוו. דואגים וכואבים: צימרא. חמימות כמו (שבת דף סו.) אישתא צמירתא: דגנבי גנבי. ומשליכין אותם למעלה מכתלי החצר ונופלים לארץ: אמתנייהו. על מתניהן נופלין ואין נהפכין על גבן שיתפרקו חוליותיהן: אהדרינהו. דרך למעלה מן הכותל: ודאי חיישינן. דלא איכפת להו כל היכי דנפלה: [ה]הכה על ראשה. שכפף המטה: והלכה לה כלפי זנבה. והכה על מתניה ולא על הצלעות וכן על זנבה והלכה כלפי ראשה והכה על צוארה: [ו]ואפילו ל"ג דדוקא (א) לא כפף המטה והכה על כל הצלעות כנגד כל השדרה קאמר: ואי שלים חוטרא אפלגא דגבא. שלא היה ארוך ככל השדרה חיישינן: קיטרי. במקל שיש בו שיורי ענפים: אפסקיה. נהפסק כלומר לרוחב הגב חיישינן לחוט השדרה: בית הרחם. עגל שנולד היום שיצא מבית הרחם לנו: אין חוששין. שמא נדחק ונתרסקו אבריו ואין צריך להשהותו מעת לעת:

מטמא

המוציא מחבירו עליו הראיה. פירוש על הלוקח להביא ראיה שברשות מוכר נטרפה [ד] אע"פ שלא נתן מעות עדיין כאן נמצאו וכאן היו כדאמר בסוף פרק המדיר (כתובות דף עו:) והא דקרי ליה מוציא משום דמסתמא כל כמה דלא יהיב זוזי לא יהיב ליה חיותא והקשה ה"ר י"ט דבנדה פרק הרואה כתם (דף נח.) תניא בדקה עצמה ומלוקה והשאילתה לחברתה היא טהורה וחברתה תולה ומפרש רב ששת דלענין דינא תנן דלא מחייבא חברתה לכבס הבגד ואמאי לא אמרינן כאן נמצאו וכאן היו כמו גבי בהמה דהכא וגבי מומין דסוף המדיר וי"ל דלא דמי דהתם כדי לקיים המכר [ה] וקדושין סברא הוא דאמרינן הכי שאומר המוכר ללוקח קח פרתך שברשותך נטרפה והאב אומר לבעל קח אשתך שברשותך נולד המום ואין לנו לבטל המעשה הזה אבל גבי חלוק ליכא למימר הכי ועוד גבי חלוק לעולם הוא ברשות הראשונה בעלת חלוק שלא בא ליד השניה בתורת מכר אלא בתורת שאילה ולא שייך למימר ברשות שואלה נמצאת ולא ברשות בעלת חלוק[ו]: כיון דאיכא מחט מסרך הוה סריך. ה"ה קוץ וכל דבר מדע מדקאמר התם ליכא מידי למיסרך: דגר ונפל. ולא הלך דלקמן פסקינן דהלכה אפילו נדיקה לא בעי: דהוו שדרן כרעיה בתרייתא. לא בנפילה מיירי: נפל לארעא חוששין. אף על גב דנפילה בעינן עד שיפול מעשרה טפחים כדאיתא בפרק שור שנגח את הפרה (ב"ק דף נ:) ומכריסא דטורא עד ארעא ליכא אלא ארבעה טפחים כדאמר התם (דף נא.) מ"מ חיישינן הכא משום דנפיל מחמת ההכאה שמנגחין זה את זה: בית הרחם אין בו משום ריסוק אברים. משום דליכא ריעותא דאינו הולך איצטריך ליה לאשמועינן דאי לאו הכי פשיטא דאזלינן בתר רוב ולדות וא"ת א"כ מאי קא מסייע ליה מבן יום אחד דמטמא בזיבה התם ליכא ריעותא א"נ כשחייה הרבה אחרי כן וי"ל דאם איתא דאתרמי ריסוק אברים מחמת בית הרחם א"כ היה לנו לחושבו לאונס לענין זיבה ועוד דזובו מוכיח שנתרסקו אבריו בבית הרחם וכעין ריעותא הוא דמסתמא [ז] דמחמת כך בא הזוב אלא ודאי לעולם אין בו ריסוק אברים:

מודה

עין משפט נר מצוה

קלח א מיי' פי"ב מהל' מכירה הלכ"ו סמג עשין פב טוש"ע חו"מ סי' רלב סעי' יא [וברב אלפס עוד בב"ב פרק ו דף רל:]:

קלט ב ג מיי' פ"ט מהל' שחיטה הלכה ט סמג עשין סג טוש"ע יו"ד סי' נח סעיף יא:

קמ ד מיי' שם הל"י סמג שם טוש"ע יו"ד סי' נג סעיף ז [ח]:

קמא ה ו מיי' שם סמג שם טוש"ע יו"ד סי' נח סעי' ט:

קמב ז מיי' שם הל"א טוש"ע שם סעי' יב:

קמג ח מיי' שם הל"ג סמג שם טוש"ע יו"ד סי' נג סעי' ו:

קמד ט מיי' שם הל"ו וע"ש סמג שם טוש"ע יו"ד [סי' נו סעי' ב] וסימן נח סעי' ג:

קמה י מיי' פ"א מהל' טו"מ הלכה ד:

רבינו גרשום

אוכל) (כו' כלומר אוכל): משני צדדין טרפה. וזהו שניקבו לחוץ. ונמצא עליו קורט דם בסוף המחט מצד (אחד) אחר. הגליד פי המכה שיבש פי המכה והיה בו מלנ"ט. למאי נפקא מינה למקח וממכר היכי דמי שבתוך ג' ימים שקנאו שחטו ומצא בו אותו מחט הוגלד פי המכה בידוע שקודם שקנאו היה בו ומקחו מקח טעות לא הוגלד פי המכה זהו אומר ברשותך אירע לה וזה אמר ברשותך אירע לה המוציא מחבירו עליו להביא עדים שברשות מוכר אירע לה ואם לא יביא עדים א)וישבע המוכר שלא אירע לה ברשותו ופטור: אי הכי כולהו נקובי נמי ליבעו קורט דם כלומר ניקבה הריאה משני צדדין [אינו] פסול עד דאיכא קורט דם מצד אחד: שאני הכא דאיכא מחט. ואם איתא דקודם שחיטה פרוכי הוה מסרכא הדם בסוף המחט: שמני. לשון שמי. מפטיר כנסיות אני. משמש תלמידים שהיו נכנסין לפני ר' ללמוד: טרויי טריוה לההוא גברא. כלומר הטרחת פסיעותיי בחנם: אין חוששין שמא משום ריסוקי איברים כו'. כלומר אין חוששין שמא בשקפצה למטה שיברו איבריה משום דאמדה נפשה: חוא חושלא באיפומא. כלומר היו שעורין קלופין כנגד החור שעליה והיה החור באמצע העליה כעין חור של אשטובא: טעמא דרב הונא משום דמסרכא ואין חוששין משום ריסוקי איברים כגון עומדת על הכותל וכשקופצת למטה מסרכא לצד הכותל והאי לא מסרכא דבאמצע העליה הוא: דהוה קא שדרן כרעא בתרייתא כו' כלומר מגררת רגליה אחריה ולא היתה יכולה לפסע כדרך כל הבהמה. שיגדונא הוא דנקיט לה חולי כלומר וכשרה לאחר זמן. כשתנצל מאותו חולי. דמדוו וקיימי אישטורדיר: צימרא בעלמא הוא דנקיט לה חולי: דפתקי גנבי כלומר כשגונבין בהמה דקה בלילה משליכין אותו דרך כותל. אין חוששין כו' כי שדו להו כלומר שמשליכין אותן אמתניהו שדו להו. אהדרינהו ודאי חיישינן דאהדרינהו לבעלים בלילה דרך כותל בלא ידיעת בעלים חיישינן משום ריסוקי איברים דודאי כשמשיבין אותו אין מרסקין אותו. תשובה מעלייתא עבדי ואין חוששין עליה אם נתרסק: בית הרחם אין בו משום ריסוקי איברים כלומר כשנולד

מסורת הש"ס

א) [צ"ל טרים], ב) [גי' הערוך ערך שגבן שינדונא והעיד המוסף דבלשון יוני כלב הירך והוא באמתחא נקרא שגדונא], ג) [צ"ל מנשה עי' תוס' לעיל ד. ד"ה מכנים], ד) נדה מג:, ה) פ"א הכה על ראשה אדם שהיה אוחז בידו שבט אחד יכהה על ראשה של בהמה והלכה לה השבט עד זנבה או שהכה כלפי זנבה והגיע השבט עד כלפי ראשה ולא היתה שהכה על ראשה וזנבה שלא יגע בשדרה כלל דליכא למיחש משום ריסוק אלא אפילו הכה על השדרה באורך אפ"ה לא חיישינן ע"כ. רש"ל כתב פירושים מדויקים, ו) עיין רש"ל, ז) [ועיין היטב תוס' נדה נח. ד"ה ולענין].

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ואפי' לא גרסי' דדוקא כפף כצ"ל ותיבת לא נמחק:

לעזי רש"י

קרוסט"א. גלד.
קרנפ"א. עווית. התכווצות שרירים.

מוסף רש"י

בידוע שלאחר שחיטה. וכשירה (כתובות עו:). ששלשה ימים קודם שחיטה. ואם לקחה טבח זה בתוך שלשה ימים מקח טעות הוא ויחזיר לו טבח הדמים שמכר לו טריפה (שם). לא הגליד פי המכה. זה אומר עד שלא לקחתי ניקב וזה אומר משמכרתי, המוציא מחבירו עליו הראיה. ואי יהיב הטבח דמי נמצא הוא המוציא ועליו הראיה ואי לא אשכח ראיה יחזיק זה במעותיו מספק (שם).

שיטה מקובצת

א] ואם לקחה טבח זה בתוך שלשה ימים: ב] ועל הטבח להביא ראיה שהוא מוציא מחבירו דמסתמא: ג] שאר בהמות דשדרן כרעייהו: ד] ואע"פ שלא נתן מעות עדיין דכאן נמצאו: ה] כדי לקיים המכר או הקדושין סברא: ו] וכעין ריעותא הוא דמסתמא מחמת כך בא:

א) הדבר צ"ע היאך יוכל לישבע נגרי שלא אירע לה ברשותו ויש ליישב.